

พัฒนาการของราชนาวีสยามในรอบ 100 ปี (พุทธศักราช 2394 - พุทธศักราช 2494)

The development of Royal Siam Navy in 100 years duration (B.E. 2394-B.E. 2494)

อนุชา ม่วงใหญ่¹, อภิราตี จันทรแสง², ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ³

Anuchar Mongyai, Apiradee Jansang², Taveesild subwattana³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของราชนาวีสยามในรอบ 100 ปี (พุทธศักราช 2394 - พุทธศักราช 2494) ในการศึกษาความเป็นมาของกองทัพเรือในอดีต ตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย สมัย อยุทธยา สมัยธนบุรี และในสมัยรัตนโกสินทร์ ในช่วงของการเปลี่ยนระบอบการปกครองไปสู่การปกครองแบบ ประชาธิปไตย และพัฒนาการของกองทัพเรือในช่วงเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยตามรูปแบบสากลตลอดจนเหตุการณ์อันสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของกองทัพเรือในอดีตและที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

คำสำคัญ : พัฒนาการ, ราชนาวีสยาม, กองทัพเรือ

Abstract

The research on the development of Royal Siam Navy in 100 years duration (B.E. 2394 – B.E. 2494) purposed to study the background and significant factors which affected to the development in 100 years duration (B.E. 2394 – B.E. 2494) and to study major historical events Since the Sukhothai, Ayutthaya, Thonburi and Rattanakosin. During the period of regime change toward democracy. And development of the Navy during the transition into modernity, according to international regulations. As well as major events that affect the development of the fleet in the past and on society in Thailand.

Keywords : Development, Siam Navy, Navy

¹ นิสิตระดับปริญญาโท, ²อาจารย์, ³รองศาสตราจารย์, สาขาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Master of Arts in History, ²Lecturer, ³Associate professor, Faculty of Humanities and Social sciences, Mahasarakham University.

E-mail : anuchar2221@gmail.com

บทนำ

ในอดีตที่ผ่านมาการทำศึกสงครามของชาวสยาม นอกจากสงครามทางบกแล้ว สงครามทางน้ำถือเป็นปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการชิงความได้เปรียบในการรบ เส้นทางน้ำถือเป็นเส้นทางที่ง่ายต่อการเข้าถึงเมืองหลวงหรือเมืองที่สำคัญทางยุทธศาสตร์เป็นอย่างมากด้วยความสำคัญของยุทธศาสตร์ทางน้ำ ทำให้ต้องมีกองกำลังเรือรบในการปกป้องรักษาประเทศ กองกำลังเรือรบหรือที่เรียกกันว่ากองทัพเรือ ได้มีบทบาทสำคัญทั้งด้านการรบ และการช่วยรบแก่กองทัพบกในอดีตที่ผ่านมา การพัฒนากองทัพเรือในอดีตมีปัจจัยมาจากการสงครามที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของกองทัพ มีการพัฒนาเรืออันเนื่องมาจากการค้าขาย ตลอดจนการรับเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าจากชาติตะวันตกเข้ามาสู่กองทัพอันนำมาสู่การพัฒนากองทัพเรือทำให้มีการสร้างเรือรบที่มีคุณภาพและความทันสมัยมากขึ้น ในการดำเนินการด้านวิเทศนโยบายของสยาม ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์และต้องคำนึงถึงการป้องกันประเทศทางด้านทะเลมากขึ้น จึงเริ่มมีการทำนุบำรุงกองทัพเรือ โดยมีการต่อเรือกำปั่นตามแบบตะวันตกขึ้น เพื่อใช้เป็นเรือรบและยังได้เสริมกำลังป้องกันรักษาฝั่งทะเลอีกด้วย ทำให้กองทัพเรือสยามมีความก้าวหน้าทันสมัยมากขึ้น และเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนากองทัพเรือในยุคต่อๆ มา

การศึกษาพัฒนาการของราชนาวีสยามในรอบ 100 ปี (พุทธศักราช 2394 – 2493) จึงเป็นช่วงที่สำคัญที่ผู้ศึกษาให้ความสนใจที่จะสะท้อนให้เห็นถึงมิติทางประวัติศาสตร์ในการพัฒนาการของราชนาวีสยามในช่วงอดีตที่ผ่านมาในการศึกษาความเป็นมา ตลอดจนปัจจัยและเหตุการณ์ที่สำคัญต่อการพัฒนาการของราชนาวีสยาม รวมไปถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาของราชนาวีสยาม อันมีผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ตลอดจนปัจจัยที่สำคัญในแต่ละช่วงสมัย ที่มีผลต่อการพัฒนาการของกองทัพเรือในรอบ 100 ปี (พุทธศักราช 2394 – 2493)
2. เพื่อศึกษาเหตุการณ์ที่สำคัญอันส่งผลกระทบต่อการพัฒนากองทัพเรือที่ส่งผลต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยพัฒนาการของราชนาวีสยามในรอบ 100 ปี (พุทธศักราช 2394 – พุทธศักราช 2494) ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) และนำเสนอในลักษณะ

พรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยศึกษาและตีความจากเอกสารที่เป็นหลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) เป็นหลัก อาทิ เอกสารโต้ตอบทางราชการของหน่วยงาน หรือกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมราชเลขาธิการ กระทรวงทหารเรือ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย รายงานประชุมต่างๆ เช่น การประชุมอภิรัฐมนตรีสภา การประชุมเสนาบดีสภา และการประชุมกรรมการองคมนตรี เป็นต้น พระราชหัตถเลขา พระราชหัตถเลขา พระราชบัญญัติ ประกาศต่างๆ ของทางราชการ บันทึกส่วนพระองค์ของพระราชวงศ์ที่เกี่ยวข้อง บันทึกบุคคลร่วมสมัย ตลอดจนบทความในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ และข้อวิพากษ์วิจารณ์ของชาวต่างประเทศที่เข้ามาในเมืองไทยในช่วงระยะเวลานั้น ๆ นอกจากนี้ รวมทั้งมีการศึกษาจากเอกสารที่เป็นหลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources) ประกอบอีกด้วย

ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าในอดีตกองทัพไทยมิได้มีการแบ่งแยกเป็นกำลังทางบกหรือกำลังทางเรือ เป็นแต่เพียงว่าหากยุทธวิธีทางบกเพื่อทำสงครามก็เรียกทัพบก หากยุทธวิธีทางเรือเพื่อทำสงครามก็เรียกทัพเรือโดยเรือที่ใช้ลำเลียงทหารคงมีแต่เรือพาย เรือแจว เรือใบ หรือเรือสำเภา ขนาดย่อม ใช้เป็นพาหนะลำเลียงขนส่งกำลังพลและยุทธสัมภาระไปตามแม่น้ำลำคลอง เพื่อนำกำลังไปรบกับข้าศึก โดยยกกองทัพไปทางเรือแล้วจึงยกกำลังต่อไปทางบก แต่ถ้ามียุทธการรบบังคับก็อาจมีการรบทั้งทางบกและทางเรือ จะเรียกทหารเรือโดยแท้จริงมิได้ ทั้งนี้เพราะในสมัยโบราณไทยยังไม่มีทหารที่ศึกษายุทธวิธีทางเรืออย่างแท้จริง เพียงแต่ว่ายามศึกก็ใช้ทหารที่ชำนาญทางทะเลทางแม่น้ำให้ลงปฏิบัติหน้าที่ในเรือ

ในสมัยสุโขทัย ใช้หลักในการป้องกันประเทศโดยถือว่าผู้ชายทุกคนต้องเป็นทหาร มีหน้าที่ป้องกันประเทศ การจัดกำลังรบในสมัยนั้นใช้พลเดินเท้าเป็นส่วนใหญ่ อาวุธที่ใช้ได้แก่ ดาบ หอก แหลน หลาว ทวน และธนู เป็นต้น หน่วยเคลื่อนที่เร็วได้แก่ทหารม้า ส่วนกำลังรบที่ใช้โจมตีเพื่อหวังผลชัยชนะเด็ดขาดจะมีทหารช้างร่วมด้วย จุดเด่นของการทหารในสมัยสุโขทัยในสมัยนั้นคือการสนับสนุนและการสร้างความสัมพันธ์ทางครอบครัวเช่นเดียวกับการปกครองคือมีการแบ่งประชาชนออกเป็นหมู่เหล่า ภายใต้การควบคุมของเจ้าหมู่ ยามสงบเจ้าหมู่จะทำหน้าที่เป็นผู้นำฝ่ายพลเรือน ครั้นยามสงครามก็จะมีภารกิจที่ผู้คนรวบรวมกันขึ้นเป็น กองทัพการฝึกซ้อมอาวุธจึงตกเป็นหน้าที่ของชาวไทยทุกคนที่จะต้องชวนชวาศึกษาตนเองภายในครอบครัว สกุลวงศ์ หรือใน กลุ่มของตน ซึ่งยังขาดการวางระบบในการบริหารจัดการในกองทัพเท่าที่ควร

ในสมัยอยุธยา ประเทศไทยมีกำลังกองทัพที่เข้มแข็ง หลักการทหารทั่วไปคงเหมือนกับสมัยกรุงสุโขทัย คือการใช้อำกำลังทางบก ต่อมา พ.ศ. 1991 จุดเด่นของยุคนี้คือการจัดการทัพตามแบบ ตำราพิชัยสงคราม"ซึ่งบ่งถึงวิธีจัดกองทัพ การยกทัพ การดำเนินกลยุทธ์ ได้แบ่งแยกกิจการทหารกับพล เรือนออกจากกันกำหนดให้ชายฉกรรจ์ชาวไทยทุกคนต้องเข้ารับราชการทหาร และจัดกำลังเป็น 4 เหล่า ได้แก่ รวบ (เดินเท้า) ม้า รด ช้าง เรียกว่า จตุรงค์เสนา สำหรับอาวุธคงมีเช่นเดียวกับกรุงสุโขทัย เมื่อ พ.ศ. 2081 ในสมัยสมเด็จพระชัยราชาธิราชยกทัพ ไปรบกับพม่าโดยใช้ "อาวุธปืนไฟ" (ปืนคาบศิลา) การใช้ปืนไฟ (ปืน คาบศิลา) ซึ่งเป็นอาวุธใหม่ซึ่งพม่าไม่เคยทราบว่กองทัพไทยมีอาวุธปืนดังกล่าว (โดยฝรั่งชาวโปรตุเกสนำเข้ามาและสมัครเป็นทหารอาสา รวมไปถึงในกองทัพ ต่อมา พ.ศ. 2199 จึงสร้างปืนไฟ ขึ้นใช้เอง) และได้จัดตั้งกองทหารอาสาชาวฝรั่งเศสขึ้น นอกจากนี้ยังมีกองทหารอาสาชาวฮอลันดาและญี่ปุ่นร่วมอยู่ด้วย อันถือเป็นจุดเด่นในการพัฒนากองทัพในยุคนี้เช่นกัน

ในสมัยอยุธยาตอนต้น การพัฒนากองทัพมีจุดเด่นทางการค้าขายกับต่างชาติเป็นสำคัญ อันเนื่องจากการทำให้การค้าทางทะเลมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ชาวต่างชาติได้เข้ามาติดต่อทำการค้าขายกับไทย (โปรตุเกสเป็นชาติแรกที่เข้ามาติดต่อในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 หลังจากนั้นไทยก็มีสัมพันธภาพกับฮอลันดา สเปน อังกฤษและฝรั่งเศส) โดยกลุ่มที่เข้ามาในสมัยแรกนั้น มักเป็นนักผจญภัยแสวงหาโชคลาภและเป็นพ่อค้าไปในตัว ความประสงค์ที่เข้ามาก็เพื่อผลประโยชน์ในการนำสินค้ามาแลกเปลี่ยนกับสินค้าพื้นเมืองเท่านั้น ในขั้นแรกเป็นเพียงการทำการค้าโดยลำพังตนเอง ต่อมาจึงได้รับความสนับสนุนจากรัฐบาลของตน เมื่อมาถึงประเทศไทยก็ได้รับการต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดี และการค้าขายทางทะเลใน สมัยอยุธยา ได้เจริญรุ่งเรืองที่สุดในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยมีการค้าขายกับประเทศทางยุโรปอย่างกว้างขวางถึงขั้นส่งราชทูตเจริญพระราชไมตรีแลกเปลี่ยนกับฝรั่งเศส ซึ่งเพิ่งเข้ามาติดต่อค้าขายกับไทยเป็นครั้งแรกในรัชสมัยนั้น เพราะการเป็นมิตรสนิทกับฝรั่งเศสจะช่วยให้ไทยสามารถต่อต้านอำนาจของฮอลันดาและอังกฤษ ซึ่งขณะนั้นกำลังคุกคามไทยอยู่ จุดด้อยของการพัฒนากองทัพในยุคนี้ จะพบได้ว่านายเรือและคนประจำเรือ นั้น ส่วนมากจะ ไม่ใช่ชาวยุโรป เพราะชาวยุโรปเพิ่งจะเริ่มทำการค้าทางทะเล ย่อมจะขาดความรู้และความชำนาญในการเดินเรือในมหาสมุทร อีกทั้งการค้าขายกับคนต่างชาตินั้นจำเป็นต้องพูดภาษาให้เข้าใจกันกับอีกฝ่ายหนึ่งได้ ชาวจีน โดยที่เทคโนโลยีการต่อเรือในสมัยอยุธยา ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศต่างๆ ที่เข้ามาติดต่อค้าขาย แลกเปลี่ยน

สินค้าโดยชาติเหล่านั้นได้รับความสะดวกในการติดต่อและค้าขายอย่างมากจากนโยบายของพระมหากษัตริย์

จึงกล่าวได้ว่ากองทัพเรือไทย ได้ถือกำเนิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยมีความสัมพันธ์และความเจริญรุ่งเรืองควบคู่กันไปกับการค้าทางเรือ ซึ่งในอดีต การค้าทางเรือถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับรัฐเป็นอย่างมาก โดยมีบทบาทในการสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และด้านสัมพันธ์ไมตรีต่อชาติต่างๆ โดยมีพาหนะขนาดใหญ่ในการเดินทาง ซึ่งก็คือ "เรือสำเภา"ดังกล่าว ในยุคนี้จึงถือว่าเป็นยุคที่กองทัพเรือได้มีการมีการพัฒนาการ การต่อเรือเพื่อการค้าของกองทัพเรือเป็นอย่างมากเช่นกัน โดยหากเกิดศึกสงครามบรรดาเรือสินค้าที่ใช้ทำการค้าเหล่านี้ ก็สามารถแปรเปลี่ยนสภาพมาเป็นเรือรบ หรือเรือช่วยรบได้เช่นกัน อันถือเป็นยุคการถือกำเนิดของราชนาวีไทย ดังกล่าวเช่นกัน

กล่าวโดยสรุปได้ว่าในสมัยอยุธยา ยังมีให้มีการแบ่งแยกออกจากทหารบก อันเนื่องจากชาตผู้ที่มีความรู้ความชำนาญทางยุทธวิธีทางเรือ บทบาทของทหารเรือจึงเป็นเพียงแค่การสนับสนุนยุทธวิธี สนับสนุนกำลังพลหลัก หรือสนับสนุนขบวนเสด็จของผู้นำทัพ เมื่อถึงจุดหมายแล้ว กำลังพลส่วนที่เป็นทหารเรือก็สามารถปฏิบัติการในการกิจของทหารบกได้ทันที การพัฒนาเรือรบในสมัยอยุธยา ได้มีการพัฒนาการจากเรือพายเรือแจวในการสนับสนุนการช่วยรบในการชนล้มมารมาเป็นเรือรบ รูปสัตว์ต่างๆ และมีการติดตั้งเครื่องศาสตราวุธในเรือรบและดัดแปลงให้มีการบรรจุกำลังพลได้มากขึ้นกว่าในยุคก่อน ในด้านยุทธวิธีในการรบยังเป็นเพียงการรบในแม่น้ำมากกว่าการรบในทะเล ดังกล่าว

จะเห็นได้ว่าจุดเด่นของการพัฒนากองทัพในสมัยธนบุรีเป็นยุคที่มีการใช้ประโยชน์จากกองทัพเรือในการทำศึกสงครามมากกว่าในยุคใดๆ ได้มีการปรับปรุงกิจการทหารตามแบบอย่างกรุงศรีอยุธยาและต่อเนื่องมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้เริ่มมีการขุดคลองในฝั่งพระนครมากขึ้น และโปรดเกล้าฯให้มีการต่อเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ รวมไปถึงเรือขบวนต่าง ๆ ขึ้น มีการจัดขบวนแห่เรือรอบพระนคร เพื่อเป็นการสนุกสนานเอิกเกริกมาก หลังจากประเทศได้รอดพ้นศึกสงคราม ในช่วงนี้รูปแบบของเรือจึงไม่ได้มีพัฒนาการขึ้นมากนัก ประเทศไทยได้ฟื้นฟูการค้าขายกับฝรั่งชาวยุโรปอีกครั้งหนึ่ง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย การเดินเรือเพื่อค้าขายของไทยกลายเป็นกิจการขนาดใหญ่

สำหรับจุดเด่นในสมัยรัตนโกสินทร์นั้นได้มีการสร้างป้อมปราการ จากการที่ย้ายเมืองหลวงถอยร่นลงมาจากรุงศรีอยุธยา มาสู่กรุงเทพมหานคร ทำให้สมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาลงกรณ์ ทรงเล็งเห็นถึงภัยคุกคามทางน้ำ ด้วยเหตุที่เมืองหลวง อยู่ใกล้ปากอ่าวทะเลมากขึ้น ทรงให้มีการสร้างป้อมปราการขึ้น เป็นจำนวนมากในบริเวณเมืองสมุทรปราการ

การพัฒนาท่าล้งรบบทางเรือในสมัยรัตนโกสินทร์ ยัง เป็นการต่อเนื่องการพัฒนาทางเรือมาจากสมัยธนบุรี โดย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงให้มีการต่อเรือ เพิ่มขึ้นทั้งเรือรบทางแม่น้ำและเรือรบทางทะเลเพื่อการยกทัพ ไปสู้รบป้องกันประเทศ โดยมีการบรรจุแต่งตั้งคนประจำเรือจาก ฝรั่งเศสและแขกในการเป็นผู้ควบคุมเรือ และการสั่งการในตำแหน่ง หน้าทีในเรือรบ ตลอดจนในการเรียนรู้อะไรและพัฒนาการใช้เรือ โดย ได้รับการเรียนรู้และพัฒนาการใช้เรือจากชาวต่างชาติในสมัย นั้น ถือเป็นยุคของการฟื้นฟูทางการค้าขายกับฝรั่งเศสยุโรป การพัฒนาเรือสินค้ามีความเจริญรุ่งเรือง มีการใช้เรือสำเภากัน ในทางการค้าขนานใหญ่เรือรุ่งเรือง และยังสามารถนำมาดัดแปลงเป็น เรือรบในยามสงคราม เป็นยุคที่เรือมีการพัฒนาการต่อเรือใหม่ ทั้งหมด มีการ คิดแบบเรือขึ้นมาใหม่ โดยดัดแปลงมาจากเรือรบ ของเวียดนาม ในการนำมาเป็นเรือรบ ตลอดจนมีการสร้างป้อม เพิ่มเติมขึ้น อันเป็นการแสดงถึงวิสัยทัศน์อันชาญฉลาดในการ ทรงเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง อันเป็นจุดเด่นของการพัฒนา กองทัพเรือในยุคดังกล่าวเช่นกัน

ในยุคของการพัฒนาทางเรือสู่รูปแบบตะวันตก ให้มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นในช่วงสมัยของพระบาทสมเด็จพระ นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว การทหารเรือเริ่มก้าวหน้าทันสมัยขึ้น เนื่องจากชาวตะวันตกและชาวจีนพากันหลั่งไหลเข้ามาติดต่อกับ การค้าขายทางเรือ และแสวงหาอาณานิคมมากขึ้น การปรับปรุง กิจการด้านทหารเรือมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปกว่ารัชกาล ก่อน ๆ ประกอบกับในขณะนั้นอังกฤษเกิดกรณีพิพาทกับจีน จึง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำนุบำรุงกิจการทหารเรือ

กล่าวโดยสรุปได้ว่ากิจการการพัฒนาทหารเรือในสมัย กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีความเจริญรุดหน้ากว่ายุคใดอัน เนื่องจากมีชาวตะวันตกพากันหลั่งไหลเข้ามาติดต่อกับการค้าขายทาง เรือเป็นจำนวนมากและมีการแสวงหาอาณานิคมมากขึ้น ประกอบกับผู้นำประเทศทรงมีความรู้เรื่องการเดินเรือ และ ความรู้เรื่องการต่อเรือกำปั่นตามแบบชาติตะวันตก และทรงนำ เรือกำปั่นมาดัดแปลงในการรบนอกจากนั้นกิจการด้านการค้า ทางเรือที่มีความเจริญรุ่งเรืองดังกล่าวยังเป็นจุดเริ่มต้นของ กิจการทหารเรือในสมัยต่อมา ตลอดจนได้รับการสนับสนุน จากหลายฝ่ายนอกเสียจากพระมหากษัตริย์เอง ในยุคนี้ได้มี บุคลากรที่มีความสามารถในด้านการต่อเรือ เช่น เจ้าพระยา นครศรีธรรมราช (น้อย), สมเด็จเจ้าหน้อยยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุน อิศรเสด็จสรสรรค์ เป็นต้น ถือเป็นจุดเด่นในยุคที่มีการวางรากฐาน ของการพัฒนาการทัพเรือแบบสมัยใหม่ในยุคต่อมา

กองทัพเรือไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย ตามรูปแบบสากลตะวันตก โดยการพัฒนากองทัพเรือเริ่มจะเป็น แบบสากลแบบตะวันตกมากขึ้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจัดให้มีการจัดส่วนราชการที่เกี่ยวกับ กิจการทหารเรือ มีที่ทำการทหารเรือ อันเป็นจุดเด่นในยุคนี้ เช่นกัน โดยมีการกำหนดให้มีที่ทำการทหารเรือขึ้น 2 แห่ง คือ ทหารเรือวังหน้า ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบัญชาการโดยพระองค์เอง และทหารเรือวังหลวงหรือทหาร เรือบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) สมุหพระ กลาโหมเป็นผู้บังคับบัญชา ทหารเรือทั้ง 2 แห่งนี้ต่างก็เป็นอิสระ ไม่ขึ้นแก่กันแต่ขึ้นโดยตรงกับองค์พระมหากษัตริย์ การแยกออก เป็น 2 แห่งนี้ต่างก็เป็นสาเหตุที่ทำให้กิจการสร้างเรือรบและเรือ กลไฟเจริญขึ้นอย่างรวดเร็วตลอดจนมีการสร้างเรือที่สามารถ ซ่อมสร้างเรือกลไฟได้ ทั้งนี้ก็เพราะต่างก็พยายามที่จะสร้างเรือ ให้มีสมรรถภาพสูงและมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ

แต่อย่างไรก็ตาม ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงหวาดระแวงว่าพระอนุชาของ พระองค์จะเป็นกบฏแย่งชิงราชสมบัติจึงทรงมีการสร้าง สมรรถภาพให้แก่ทหารเรือของวังหลวงเพื่อเป็นการถ่วงอำนาจ จึงทำให้การพัฒนาทางเรือในขณะนั้นยังไม่สามารถดำเนินการได้ อย่างเต็มกำลัง ฝ่ายวังหน้าโดยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้า อยู่หัวนั้นแม้จะมีเงินทุนน้อยและไม่ได้รับความสนับสนุนจาก สมเด็จพระเชษฐาธิราชของพระองค์ในด้านการทหารเรืออย่าง เต็มที่เนื่องจากต้องระวางพระองค์อยู่เสมอทำให้กิจการทหารเรือ ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร แต่พระองค์ก็ยังพยายามต่อเรือแข่งกับ อยู่บ้านสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่ก็ก็เป็นเพียงการแข่งขันกันเฉพาะทางด้าน การต่อเรือและการตกแต่งเรือเท่านั้น มิได้แข่งขันกับฝึกทหารตาม ยุทธวิธีทางเรือเพื่อใช้ในการป้องกันประเทศ เพราะทั้ง 2 ฝ่าย ต่างก็ขาดความรู้อันแท้จริงเกี่ยวกับการทหารเรือดังกล่าวอัน เป็นจุดด้อยของการพัฒนาทางเรือในยุคนี้

ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากเหตุผลพื้นฐานที่ว่าทั้งสอง ฝ่ายต่างก็ขาดความรู้ในยุทธวิธีสมัยใหม่อย่างแท้จริงและใน ประการที่สอง อาจจะเป็นเหตุมาจากเหตุผลทางการเมือง เพราะ นอกจากพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงสน พระทัยในการทหารเรืออย่างจริงจังแล้ว พระองค์ยังทรง เชี่ยวชาญในการปืนใหญ่ ตลอดจนทรงสะสมอาวุธกระสุนดินดำ ไว้เป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นข่าวลือว่า ทรงคิดการกบฏ ทำให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงหวาดระแวง และทรงพยายามใช้วิธีดุลย์อำนาจโดยการสนับสนุนการทหาร เรือฝ่ายวังหลวงให้เข้มแข็งและก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ และพระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นวิศุณห นาด ไปดูกิจการทหารเรือที่ปิ่น และสิงคโปร์ ด้วยเหตุนี้ ทำให้

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินการต่างๆ ทางทหารได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากต้องระมัดระวังพระองค์อยู่เสมอ ทำให้กิจการทหารเรือไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

การทหารเรือไทยได้รับการปฏิรูปให้ทันสมัยอย่างแท้จริงในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยในระยะแรกที่เสด็จขึ้นครองราชย์ ทรงจัดปรับปรุงได้เฉพาะกรมทหารเรือในส่วนพระราชอำนาจ คือ กรมอรสมุพล หรือ ทหารเรือฝั่งวังหลวงเดิม ทำหน้าที่ดูแลบังคับบัญชาเรือรบหลวง และกรมแสง อันเป็นกรมทหารเรือแบบยุโรป ซึ่งเพิ่งจัดตั้งขึ้นใน พ.ศ.2415 ทำหน้าที่ดูแลกิจการเรือพระที่นั่ง นอกจากนี้ยังทรงจัดตั้งกองทหารเรือไปประจำรักษาชายฝั่งทะเลตะวันออกเรียกชื่อว่า “กองทหารตามชายฝั่งตะวันออก”

ส่วนทหารเรือวังหน้า อันประกอบด้วย กรมเรือกลไฟ กองอาสาจาม กองทะเลยังอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ ต่อมาใน พ.ศ.2428 เมื่อกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญเสด็จทิวงคต พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศยกเลิกตำแหน่งวังหน้า แล้วโอนเรือทั้งหมดไปสังกัดในกรมอรสมุพล และกรมแสง ถอนทหารปิ่นเกล้าวังหน้าไปเป็นกองตะเวนทางน้ำ (โปลิศน้ำ) แล้วยกฐานะกรมแสงขึ้นเป็นกรมเรือพระที่นั่งเวสชาติรี กล่าวได้ว่าจุดเด่นของการพัฒนากองทัพในยุคพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ถือได้ว่าการทหารเรือไทยได้รับการปฏิรูปให้ทันสมัยอย่างแท้จริง ซึ่งจะได้นำเสนอถึงกิจการและการพัฒนากองทัพเรือดังกล่าวโดยสรุปได้ ดังนี้

1. เกิดการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ทรงพิจารณาว่าเหมาะสมกับสภาพของประเทศไทยมาปรับปรุงแก้ไข ทำให้ชาวต่างประเทศเกิดความนิยม และประสงค์จะไปมาค้าขายกับประเทศไทยมากขึ้น

2. มีการเตรียมกำลังพลให้มีความรู้ความสามารถในการที่จะเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ ตามแบบอารยธรรมตะวันตกซึ่งคนดังกล่าวนอกจากจะมีความรู้ความสามารถแล้วจะต้องมีความสำนึกที่จะรับผิดชอบในงานที่กระทำ และที่สำคัญมากที่สุดอีกประการหนึ่ง ก็คือจะต้องมีความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ โดยทรงพัฒนาคนรุ่นใหม่ขึ้นมารับราชการแทน

3. การพัฒนากองทัพเรือให้เลื่อนฐานะจากกรมทหารเรือ เป็นกระทรวงทหารเรือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นการสร้างความมั่นคงทางการทหาร โดยการเสริมสร้างความมั่นคงทางการทหาร ยังคงเป็นที่ยึดถือกันในรัชสมัยต่อมา แม้ว่าแนวความคิดทางการเมืองระหว่างประเทศจะเปลี่ยนจากการขยายอำนาจด้วยกำลังอาวุธมาเป็นการแข่งขันกันขยายตัวทางเศรษฐกิจแทน โดยพระบาท

สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแต่งตั้งให้ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ งานของกระทรวงทหารเรือในระยะแรกนี้ส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุงการจัดระเบียบหน่วยงานเสียใหม่ตามความเหมาะสม เพื่อขยายงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ต่อจากนั้นก็ขยายงานขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งใน พ.ศ. 2465 กระทรวงทหารเรือก็ขยายงานออกไป

4. การเสริมสร้างแสนยานุภาพของกองทัพเรือ โดยกระทรวงทหารเรือมีความพยายามจัดหาเรือรบที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ถึงแม้จะมีปัญหาเรื่องงบประมาณ เพราะนอกจากจะใ้งบประมาณน้อยอยู่แล้ว กระทรวงทหารเรือยังต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายประเภทเงินเดือนทหารในอัตราสูงมาก เนื่องจากมีการเกณฑ์คนเข้าประจำการจนเต็มอัตรา ซึ่งนายพลเรือเอกกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ไม่ทรงเห็นด้วย เพราะหัวใจของกองทัพเรือคือเรือรบ ถ้าขาดเรือ ขาดอาวุธ กองทัพเรือก็ไร้ความหมาย ดังนั้นจึงทรงพยายามหาทางแก้ไขโดยการลดกำลังพลประจำการ ทั้งด้านการเกณฑ์พลทหาร และลดจำนวนนายทหารสัญญาบัตร โดยกำหนดเกณฑ์ปลดเกษียณ

จะเห็นได้ว่าการจัดราชการ ทหารเรือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังคงยึดถือรูปแบบเดิมที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปูพื้นฐานไว้ แต่ได้ทรงขยายขอบข่ายของหน่วยงานให้กว้างขวางขึ้น พร้อมทั้งทรงทะนุบำรุงและเสริมสร้างกำลังแสนยานุภาพเป็นพิเศษ มีการสั่งซื้ออาวุธทันสมัย และจัดให้มีการซ้อมรบใหญ่ทุกๆ 2 ปี เป็นประจำ

จากเหตุการณ์ทางสังคมและการเมืองอันส่งผลต่อการพัฒนาการกองทัพเรือไทยในอดีต อันมีผลต่อการพัฒนากองทัพเรืออย่างเห็นได้ชัดในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2394–2494) ของการพัฒนากองทัพเรือไทย ซึ่งขอกกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

ในเหตุการณ์ ร.ศ.112 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีแนวคิดในการบูรณะและสร้างป้อมปราการต่างๆที่ทันสมัยขึ้นเพื่อป้องกันการรุกรานของข้าศึกศัตรู ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้มีการปฏิรูปการทหารให้ทันสมัย โดยทรงจัดและปรับปรุงกองทัพเรือให้เป็นแบบตะวันตก ทรงส่งพระราชโอรสไปเรียนวิชาการทหารต่อที่ต่างประเทศอันนำวิทยาการความรู้ทางทหารมาพัฒนากองทัพเรือไทยที่ยังขาดความรู้ความชำนาญในขณะนั้น และจัดให้มียุทธวิธีการรบที่ทันสมัยทรงจัดระบบกองทัพให้เป็นระเบียบมากขึ้น ภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะการเกณฑ์ทหารกองทัพก็ได้รับการพัฒนาด้านประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสู้รบเข้มแข็งกว่าเดิมจนเป็นที่สนใจของ

ประเทศมหาอำนาจตะวันตก

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2457 - 2461) กองทัพเรือไทยก็ได้ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร โดยได้ส่งทหารบกและทหารเรือไปร่วมสงครามในยุโรปด้วยแล้ว ภายหลังเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองประเทศในปี พ.ศ. 2475 แล้ว ได้เปลี่ยนเรียกกองทัพเรือ เป็นกองเรือรบ ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่ากองเรือยุทธการ ซึ่งมีความแตกต่างจากในอดีต โดยให้มีหน้าที่ปกครองบังคับบัญชาเรือหลวงทั้งหมดที่อยู่ในสังกัดกองทัพเรือหนึ่งคำว่า “กองทัพเรือ” ในสมัยมีกระทรวงทหารเรือหมายถึง Fleet แต่กองทัพเรือในปัจจุบันหมายถึง Royal Navy ปกครองบังคับบัญชาหน่วยทหารเรือโดยทั่วไป

ในเหตุการณ์กรณีพิพาทอินโดจีน (พ.ศ. 2483 - 2484) ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ยุติลง ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ ได้ให้รัฐบาลไทยกู้เงินเพื่อซื้อของเหลือใช้สงครามจากประเทศทั้งสอง และรัฐบาลไทยตกลงรับความช่วยเหลือทางทหารจากประเทศสหรัฐฯ กองทัพเรือเริ่มได้รับอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ ตามโครงการช่วยเหลือนี้มาเป็นลำดับ นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากต่างประเทศในกิจการต่างๆ อีกด้วย ความร่วมมือระหว่างกองทัพเรือ ด้านการฝึกผสมกับกองเรือต่างประเทศ ด้านการศึกษาและฝึกอบรม และด้านอื่นๆ ติดตามมา

ในกรณีกบฏวังหลวง และกรณีกบฏแมนฮัตตัน คณะผู้ก่อการทหารเรือทั้งสองคณะมีจุดประสงค์และอุดมการณ์ที่คล้ายกันมากที่จะโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการ และฟื้นฟูระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขที่สมบูรณ์ขึ้นมาแทนที่ แต่ทาง ผู้ก่อการของคณะกู้ชาติมีแนวคิดที่จะทันสมัยและกว้างไกลกว่า อันเนื่องมาจากเป็นกลุ่มคนหนุ่มที่มี อุดมการณ์และความตั้งใจที่แน่วแน่ ในอันจะฟื้นฟูการ ปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุขฯ ขจัดกาทุจริต คอรัปชั่นให้เหลือน้อยที่สุด

ถึงแม้การก่อการทั้งสองครั้งนี้ต้องประสบความล้มเหลว ไม่สามารถพลิกผันสถานการณ์ทางการเมืองให้เปลี่ยนแปลงไปตามประสงค์ได้ จึงทำให้ระบอบเผด็จการที่สมบูรณ์ขึ้นกว่าเดิมเข้าไปมีบทบาทแทน กองทัพเรือถูกบีบ และลดอำนาจลงไม่ให้อำนาจและถ่วงดุลทางการเมือง ได้อีกต่อไป ประสบความสำเร็จ แต่ก็แสดงให้เห็น ว่าทหารเรือไทยอยู่ข้างประชาชน ตั้งแต่อดีตมาจนถึง ปัจจุบัน.

วิจารณ์และบทสรุป

จากพัฒนาการของราชนาวิสัยในอดีตกองทัพไทยได้มีการแบ่งแยกเป็นกำลังทางบกหรือกำลังทาง

เรือ ทั้งนี้เพราะในสมัยโบราณไทยยังไม่มีทหารที่ศึกษายุทธวิธีทางเรืออย่างแท้จริง ดังกล่าว

โดยในสมัยอยุธยาถึงแม้ประเทศไทยมีกำลังกองทัพที่เข้มแข็งแต่ก็ยังเป็นกองกำลังทหารบกเป็นหลักโดยยึดแบบตำราพิชัยสงคราม การออกกบฏให้ชายฉกรรจ์ชาวไทยทุกคนต้องเข้ารับราชการทหารและเรียนรู้อาณาการรบ ประกอบกับการพัฒนาการทหารเรือของไทยก็ยังขาดความรู้และความชำนาญในการเดินเรือในมหาสมุทรและการใช้ภาษาอันทำให้การทหารเรือไทยก็ยังไม่ได้รับการพัฒนาเช่นกัน ถึงแม้จะมีความสัมพันธ์และความเจริญรุ่งเรืองควบคู่กันไปกับการค้าทางเรือ และเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับรัฐเป็นอย่างมากก็ตาม จึงถือว่าเป็นยุคที่กองทัพเรือได้มีการมีการพัฒนาการการต่อเรือเพื่อการค้าแต่ไม่ใช่เป็นการสนับสนุนทางการรบ โดยบรรดาเรือสินค้าที่ใช้ทำการค้าเหล่านี้ ก็สามารถแปรเปลี่ยนสภาพมาเป็นเรือรบ หรือเรือช่วยรบได้เช่นกัน อันถือเป็นยุคการถือกำเนิดของราชนาวิสัยไทยที่มาจากการพัฒนาแนวคิดในการสร้างเรือสินค้าในการค้าขายกับชาวต่างชาติเป็นสำคัญ และบทบาทของทหารเรือก็จึงเป็นเพียงแค่การสนับสนุนยุทธวิธี สนับสนุนกำลังพลหลัก หรือสนับสนุนขบวนเสด็จของผู้นำทัพ เท่านั้น

ในสมัยธนบุรีเป็นยุคที่มีการใช้ประโยชน์จากกองทัพเรือในการทำศึกสงครามมากกว่าในยุคใดๆ และได้เริ่มมีการขุดคูคลองในฝั่งพระนครมากขึ้น

โดยในช่วงนี้รูปแบบของเรือจึงไม่ได้มีพัฒนาการขึ้นมากนัก ควบคู่ไปกับการฟื้นฟูการติดต่อค้าขายกับฝั่งชาวยุโรปอีกครั้งหนึ่ง ทำให้กิจการการเดินเรือเพื่อค้าขายของไทยกลายเป็นกิจการขนาดใหญ่

ในสมัยรัตนโกสินทร์การให้ความสำคัญในการป้องกันตนเองโดยมีการการสร้างป้อมปราการ จากการทำย้ายเมืองหลวงถอยร่นลงมาจากกรุงศรีอยุธยา มาสู่กรุงเทพมหานคร ทำให้สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงเล็งเห็นถึงภัยคุกคามทางน้ำมีความสำคัญมากขึ้นทำให้การพัฒนากำลังรบทางเรือในสมัยรัตนโกสินทร์ ยังเป็นการต่อเนื่องการพัฒนาทางเรือมาจากสมัยธนบุรีมีการต่อเรือเพิ่มขึ้นทั้งเรือรบทางแม่น้ำและเรือรบทางทะเลเพื่อการยกทัพไปสู้รบป้องกันประเทศ และมีการบรรจุแต่งตั้งคนประจำเรือจากฝรั่งเศสและแขกในการเป็นผู้ควบคุมเรือ และการสั่งการในตำแหน่งหน้าที่ในเรือรบ ทำให้เกิดการพัฒนากองทัพเรือ กับชาวต่างชาติในสมัยนั้น

การพัฒนากองทัพเรือสู่รูปแบบตะวันตก มีความเจริญก้าวหน้าควบคู่กับการค้าโดยการปรับปรุงกิจการด้านทหารเรือมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยการที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีความรู้เรื่องการเดินทางเรือ และความ

รู้เรื่องการต่อเรือกำปั่นตามแบบชาติตะวันตก และทรงนำเรือกำปั่นมาดัดแปลงในการรบนอกจากนั้นกิจการด้านการค้าทางเรือที่มีความเจริญรุ่งเรืองดังกล่าวยังเป็นจุดเริ่มต้นของกิจการทหารเรือในสมัยต่อมาด้วย การพัฒนากิจการการต่อเรือและการสร้างเรือรูปแบบใหม่ขึ้นมาขึ้น ทำให้เห็นว่าสภาวะของการทัพเรือในสมัยนี้ได้ถูกให้ความสนใจเป็นอย่างมาก มีการสนับสนุนจากหลายฝ่าย และถือเป็นรากฐานของการพัฒนาการทัพเรือแบบสมัยใหม่ในยุคต่อมา

การพัฒนาการของกองทัพเรือไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยตามรูปแบบสากลตะวันตก ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงจัดให้มีการจัดส่วนราชการที่เกี่ยวกับกิจการทหารเรือ มีที่ทำการทหารเรือ โดยกำหนดให้มีที่ทำการทหารเรือนั้นมี 2 แห่ง ซึ่งการแยกออกเป็น 2 แห่งนี้ต่างก็เป็นสาเหตุที่ทำให้กิจการสร้างเรือรบและเรือกลไฟเจริญขึ้นอย่างรวดเร็วตลอดจนมีการสร้างเรือที่สามารถซ่อมสร้างเรือกลไฟได้ ทั้งนี้ก็เพราะต่างก็พยายามที่จะสร้างเรือให้มีสมรรถภาพสูงและมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ถึงจะมีความขัดแย้งเกิดขึ้นก็ตามแต่ความขัดแย้งดังกล่าวก็นำมาสู่การสร้างเรือที่สามารถซ่อมสร้างเรือกลไฟได้เอง แม้ว่าเป็นเพียงการแข่งขันกันเฉพาะทางด้าน การต่อเรือและการตกแต่งเรือเท่านั้น มิได้แข่งขันกับฝึกทหารตามยุทธวิธีทางเรือเพื่อใช้ในการป้องกันประเทศ แต่ก็ยังขาดความรู้ันแท้จริงเกี่ยวกับทหารเรือดังกล่าวอันเกิดจากความหวาดระแวงต่อกันของผู้นำในขณะนั้น ทำให้พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินการต่างๆทางการทหารได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากต้องระมัดระวังพระองค์อยู่เสมอ ทำให้กิจการทหารเรือไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

กล่าวได้ว่าจุดเด่นของการพัฒนากองทัพเรือในยุคพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ถือได้ว่าการทหารเรือไทยได้รับการปฏิรูปให้ทันสมัยอย่างแท้จริง ในการพัฒนากองทัพเรือดังกล่าวคือ

1. เกิดการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ทรงพิจารณาว่าเหมาะสมกับสภาพของประเทศไทยมาปรับปรุงแก้ไข ทำให้ชาวต่างประเทศเกิดความนิยม และประสงค์จะไปมาค้าขายกับประเทศไทยมากขึ้น

2. มีการเตรียมกำลังพลให้มีความรู้ความสามารถในการที่จะเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ ตามแบบอารยธรรมตะวันตกซึ่งคนดังกล่าวนอกจากจะมีความรู้ความสามารถแล้วจะต้องมีความสำนึกที่จะรับผิดชอบในงานที่กระทำ และที่สำคัญมากที่สุดอีกประการหนึ่ง ก็คือจะต้องมีความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ โดยทรงพัฒนาคนรุ่นใหม่ขึ้นมารับราชการแทน

3. การพัฒนากองทัพเรือให้เลื่อนฐานะจากกรมทหารเรือ เป็นกระทรวงทหารเรือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นการสร้างความมั่นคงทางการทหาร โดยการเสริมสร้างความมั่นคงทางการทหาร ยังคงเป็นที่ยึดถือกัน ในรัชสมัยต่อมา แม้ว่าแนวความคิดทางการเมืองระหว่างประเทศจะเปลี่ยนจากการขยายอำนาจด้วยกำลังอาวุธมาเป็นการแข่งขันกันขยายตัวทางเศรษฐกิจแทน โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแต่งตั้งให้ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ งานของกระทรวงทหารเรือในระยะแรกนี้ส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุงการจัดระเบียบหน่วยงานเสียใหม่ตามความเหมาะสม เพื่อขยายงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ต่อจากนั้นก็ขยายงานขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งใน พ.ศ. 2465 กระทรวงทหารเรือก็ขยายงานออกไป

4. การเสริมสร้างแสนยานุภาพของกองทัพเรือ โดยกระทรวงทหารเรือมีความพยายามจัดหาเรือรบที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ถึงแม้จะมีปัญหาเรื่องงบประมาณ เพราะนอกจากจะใช้งบประมาณน้อยอยู่แล้ว กระทรวงทหารเรือยังต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายประเภทเงินเดือนทหารในอัตราสูงมาก เนื่องจากมีการเกณฑ์คนเข้าประจำการจนเต็มอัตรา ซึ่งนายพลเรือเอกกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ไม่ทรงเห็นด้วย เพราะหัวใจของกองทัพเรือคือเรือรบ ถ้าขาดเรือ ขาดอาวุธ กองทัพเรือก็ไร้ความหมาย ดังนั้นจึงทรงพยายามหาทางแก้ไขโดยการลดกำลังพลประจำการ ทั้งด้านการเกณฑ์พลทหาร และลดจำนวนนายทหารสัญญาบัตร โดยกำหนดเกณฑ์ปลดเกษียณ

จะเห็นได้ว่าการจัดราชการ ทหารเรือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังคงยึดถือรูปแบบเดิมที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปูพื้นฐานไว้ แต่ได้ทรงขยายขอบข่ายของหน่วยงานให้กว้างขวางขึ้นพร้อมทั้งทรงทะนุบำรุงและเสริมสร้างกำลังแสนยานุภาพเป็นพิเศษ มีการสั่งซื้ออาวุธทันสมัย และจัดให้มีการซ้อมรบใหญ่ทุกๆ 2 ปี เป็นประจำ ดังกล่าวในข้างต้น นอกจากนั้นเหตุการณ์ที่สำคัญทางสังคมที่มีผลต่อการพัฒนากองทัพเรือ อาทิเช่น

เหตุการณ์ ร.ศ.112 ทำให้เกิดแนวคิดในการบูรณะและสร้างป้อมปราการต่างๆที่ทันสมัยขึ้นเพื่อป้องกันการรุกรานของข้าศึก ศัตรู และเกิดการปฏิรูปการทหารและปรับปรุงกองทัพเรือให้เป็นแบบตะวันตก ตลอดจนการส่งพระราชโอรสไปเรียนวิชาการทหารต่อที่ต่างประเทศอันนำวิทยาการความรู้ทางทหารมาพัฒนากองทัพเรือไทยที่ยังขาดความรู้ความชำนาญในขณะนั้น และจัดให้มียุทธวิธีการรบที่ทันสมัยทรงจัดระบบกองทัพให้เป็นระเบียบมากขึ้น ทรงวางรากฐานให้กับกองทัพเรือ

ในเหตุการณ์ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ถึงแม่กองทัพเรือของไทยจะไม่ใหญ่โตและทันสมัยเท่ากับประเทศสัมพันธมิตรทหารเรือไปร่วม สงครามในยุโรปและได้ทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยภายในเขต น่านน้ำของตนได้อย่างเรียบร้อยและมีเกียรติเป็นที่ประจักษ์ ภายหลังเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองประเทศในปี พ.ศ. 2475 แล้วได้เปลี่ยนเรียกกองทัพเรือ เป็นกองเรือรบ ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่ากองเรือยุทธการ มีหน้าที่ปกครองบังคับบัญชาเรือหลวงทั้งหมดที่อยู่ในสังกัดกองทัพเรือหนึ่งคำว่า “กองทัพเรือ” อันเป็นผลที่สร้างการเปลี่ยนแปลงองค์กรของกองทัพเรือที่สำคัญสู่ปัจจุบัน

แม้เหตุการณ์กรณีพิพาทอินโดจีน (พ.ศ. 2483 – 2484) ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ยุติลง ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ รัฐบาลไทยตกลงรับความช่วยเหลือทางทหารจากประเทศสหรัฐฯ กองทัพเรือเริ่มได้รับอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ ตามโครงการช่วยเหลือนี้มาเป็นลำดับ นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากต่างประเทศในกิจการต่างๆ ระหว่างกองทัพเรือ ด้านการฝึกผสมกับกองเรือต่างประเทศ ด้านการศึกษาและฝึกอบรม และด้านอื่นๆ ในการพัฒนาความรู้ทางด้านทหารติดตามมา

และเหตุการณ์กรณีกบฏวังหลวง และกรณีกบฏแมนฮัตตัน แม้ผู้ก่อการทหารเรือทั้งสองคณะมีจุดประสงค์และอุดมการณ์ที่คล้ายกันมากที่จะโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการ และฟื้นฟูระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขที่สมบูรณ์ขึ้นมาแทนที่ ถึงแม้การก่อการทั้งสองครั้งนี้ต้องประสบความล้มเหลว ไม่สามารถพลิกผันสถานการณ์ทางการเมืองให้เปลี่ยนแปลงไปก็ตาม

จากเหตุการณ์ต่างๆดังกล่าวที่ผ่านมาอันส่งผลทำให้กองทัพเรือถูกบีบและลดอำนาจลงไม่ให้อำนาจทางอำนาจและถ่วงดุลทางการเมืองได้ต่อไป ทำให้ทหารเรือไทยลดบทบาททางการเมืองจากที่เคยมีมาในอดีต ประกอบกับการที่กองทัพเรือมีการพัฒนารูปแบบตลอดจนโครงสร้างของกองทัพเรือที่ชัดเจน มีการเรียนรู้และการบูรณาการการจัดวางระบบการ

บริหารตามแบบตะวันตก ตลอดจนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยน การส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เน้นการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ นับจากในอดีตอันมีผลต่อการพัฒนาการของกองทัพเรือในปัจจุบัน.

ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาพัฒนาการของราชนาวีสยามในรอบ 100 ปี (พุทธศักราช 2394 – 2493) ได้สะท้อนให้เห็นถึงมิติทางประวัติศาสตร์ในการพัฒนาการของราชนาวีสยามในช่วงอดีตที่ผ่านมา ตลอดจนปัจจัยและเหตุการณ์ที่สำคัญต่อการพัฒนาราชนาวีสยาม รวมไปถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาของราชนาวีสยาม อันมีผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบัน สะท้อนถึงแนวคิดของผู้นำกองทัพเรือในอดีตที่มีวิสัยทัศน์อันชาญฉลาด ตลอดจนการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อหาทางรอดให้แก่ประเทศให้รอดพ้นจากการบุกรุกที่จะครอบครองจากประเทศมหาอำนาจในอดีต

ประโยชน์ของการนำผลงานวิจัย ฯ ไปใช้ในงานวิจัยขั้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดของการพัฒนา และการตัดสินใจอันชาญฉลาดของผู้นำกองทัพเรือในอดีต ในการวางรากฐานโครงสร้างและการกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อกองทัพเรือในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี และส่งผลต่อผู้บริหารกองทัพเรือในการพิจารณาแนวทางอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากองทัพได้ดังนี้

1. ผู้บริหารกองทัพเรือหรือผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบาย สามารถนำแนวคิดหรือบทเรียนจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการวางระบบการบริหารกองทัพเรือ หรือเพื่อการสนับสนุนการตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว ในการพิจารณา เพื่อการพัฒนากองทัพเรือไทยให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
2. เกิดประโยชน์และแง่คิดให้กับผู้นำกองทัพเรือตลอดจนผู้สนใจในการศึกษาในทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับกองทัพเรือในมิติ ต่างๆ อาทิเช่น ด้านความสัมพันธ์กับต่างชาติในอดีตของทหารเรือไทย หรือด้านการสร้างความร่วมมือทางการค้าทางทะเลของทหารเรือไทยในอดีต เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- สมเด็จพระยามหาราชานุภาพ. (2426). *ตำนานเรือรบไทย*. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร. หน้า 6.
- พระยาศรีภริปริชา. (2463). *นิพนธ์ของพระยาศรีภริปริชา* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไท. หน้า 4.
- พล.ร.ต.แซน บัจจสานนท์. (2509). *ประวัติการทหารเรือไทย* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ, 2509), หน้า138-140
- พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2516). “พระราชดำรัสทรงแถลงพระบรมราชาธิบายแก้ไขการปกครองแผ่นดิน,” *ประวัติศาสตร์การเมืองและการปกครอง*. พระนคร:โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 128.
- กรมศิลปากร, พระบรมราชาธิบายลักษณะการปกครองในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2512). *พระราชนิยมในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว*. พระนคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง. หน้า 4-5.
- เสถียร ลายลักษณ์ (รวบรวม) (2477). “*ประชุมกฎหมายประจำศก*”(ร.ศ.128-129) พระนคร: โรงพิมพ์เดลิเมลล์, หน้า 382-383.

พิมพ์ที่ : หจก.โรงพิมพ์คลังนาฬิกายา 232/199 ก.ศรีจันทร์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000
Tel. 0-4332-8589-91 Fax. 0-4332-8592 E-mail : klungpress@hotmail.com 2558 สัปดาห์ 08